

REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ CULTURAL
FENT CARRERANY

MARIA DE LA SALUT

ASSOCIACIÓ PREMSA FORANA
DE MALLORCA

**PREMSA
CORONA**

Número 65

DESEMBRE

Any 1991

**UN GRUP DE MARIANDOS AL
CONGRÉS DE DIPUTATS**

Sumari

Editorial i sumari	2
Èxit de l'Exposició de Pere Mascaró	3
Crònica del viatge a Saragossa	4
Sa Xerradeta amb l'amo en Toni Moliner	8
Bullit de Notícies	12
Demografia. Telèfons	14
Temps. Temps Passat	15
Nadal de Casa	16
Opinió	17
Segon aniversari de la matança de El Salvador	18
Exposició del Tirant Volem comandar a Ca Nostra	19
Carrerany Esportiu	20
Feim Carrerany	22
Index d'autors	24
Index de l'any 1991	25
	26

Fotografies:

Magí Ferriol
 Marina González
 Magdalena Soler
 Maribel Font
 Isabel Vanrell
 Bernat Quetglas
 Arxiu Particular Antoni Font
 M. Povedano

PORTADA:

Alumnes de 7è i 8è que visitaren les Corts espanyoles a Madrid.

EDITORIAL

Dia 4 de Novembre es presentà al Teatre Principal de Palma la **PLATAFORMA CIVICA PER L'AUTOGOVERN**, que amb el lema "VOLEM COMANDAR A CA NOSTRA" agrupa distintes entitats, col·lectius, associacions, de característiques ben diferenciades, però amb una idea comunament compartida: el nostre poble no vol ser considerat un poble de segona. Som i volem esser un poble sobirà. Un poble amb una geografia, amb una història, amb una llengua i cultura pròpies, amb una economia, que volem gestionar i projectar des de ca nostra. Totes les iniciatives que tinguin com a objectiu augmentar i consolidar la nostra consciència de país tendran una bona acollida a la nostra associació.

Lligat amb això, amb aquesta idea, diversos ajuntaments de la nostra illa ja s'han pronunciat en aquest sentit. A Maria, al ple del divendres dia 29 de novembre i a proposta del regidor Pere Ribas, es presentà una moció sobre el dret del nostre poble a l'autodeterminació. Amb tres vots a favor, un en contra i la resta d'abstencions la moció tirà endavant. No sabem gaire bé el què és l'autodeterminació. Pareix que no és res. No compromet a res. Cadascú l'entén de manera diferent. Una paraula a l'aire. Una paraula ambigua: el dret que reconeix a tots els pobles decidir per ells mateixos. Una paraula per entretenir la independència, per seguir com abans, com volen els de dall, els que tenen la paella pel mànec. Així l'oli anirà allà on pensen ells i no els pobles, els dependents.

L'exposició que per Nadal es vol fer a Sa Capella Fonda també té un lligam evident amb aquesta concepció a la qual ens referim. Conèixer allò que ens envolta, en aquest cas els atuellis de casa, és reconèixer una part de la nostra cultura, de la nostra manera d'esser, recordar-la i assumir-la com a pròpia.

EQUIP DE REDACCIÓ:

Magí Ferriol Bauzà
 Pere Fons Pascual
 Joan Gelabert i Mas
 Jaume Mestre Llombart
 Onofre Sureda Ribas

HAN PARTICIPAT EN AQUEST NÚMERO:

Enric Pozo Mas, Club Ciclista de Maria de la Salut, Jaume Santandreu Sureda, Miquel Morey i Mas, Isabel Mestre, Alumnes de setè i vuitè, Norberto Alcover.

EDITA: Associació Cultural FENT CARRERANY,
 Sant Miquel, 11 07519 Maria de la Salut

IMPRIMEIX: Apostol y Civilizador.
 Petra.

La redacció de Fent Carrerany
 no es fa responsable de les
 opinions dels qui hi escriuen

ÈXIT DE L'EXPOSICIÓ DE PERE MASCARÓ.

L'exposició que "FENT CARRERANY" va organitzar damunt l'obra del fotògraf local Pere Mascaró va ésser tot un èxit. Va estar oberta del 31 d'octubre al 17 de novembre degut a la quantitat de gent que no havia pogut visitar-la i en tenia ganes.

El balanç que es pot fer d'aquesta exposició i l'acceptació que va tenir entre els veïnats de Maria l'hem de qualificar de molt positiu vista la participació i els visitants que hi acudiren. Des del moment que es va demanar a través de la revista la col.laboració de la gent de Maria per tal d'honorar en la seva justa mesura la figura de mestre Pere, va començar l'oferiment de fotografies fetes per ell. Fins hi tot alguns discul-

paven el fet que algunes no duguessin darrera el seu segell "FOTO MASCARÓ" com a prova d'autenticitat. Sentint-ho molt, vàrem d'haver de deixar de penjar més de 50 fotografies, principalment familiars, per tal de no fer massa carregada la mostra. Pensam que ho vàrem aconseguir. Donava gust veure la gent, sobre tot els ja madurs comenar les distintes fotografies i

reconèixer-hi familiars o coneguts. I és que mestre Pere és part de la nostra vida.

La BANCA MARCH es va fer càrrec de les despeses de la impressió del programa i l'Ajuntament va col.laborar amb el subministre de queviures el dia de la inauguració i suposam que alguna quantitat econòmica. Al final, es varen vendre un total de 35 exemplars del llibre editat per la Biblioteca Gabriel Llabrés de l'Ajuntament de Ciutat, que ens va cedir l'exposició i vàries persones penjaran a les parets de ca seva reproduccions de fotografies de l'amo En Pere.

Com era intenció de

FENT CARRERANY, de les fotografies que feien relació directa a Maria ens abastirem d'una reproducció i d'entre les que la gent va aportar treurem còpia ampliada de cadascuna i les emmarcarem per tal de crear un fons propi per l'Associació. Aquest fons el pensam mostrar, principalment al soci, al mes de gener el dia de l'assemblea general. Llavors quedarà a la

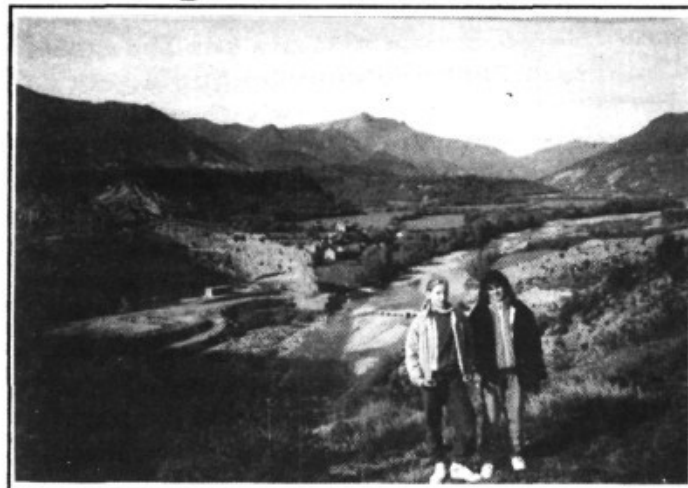
disposició de qualsevol entitat o associació que vulgui mostrar-les i retre homenatge o conèixer la figura de Pere Mascaró arreu de Mallorca.

Volem agrair la col.laboració de tots el que han fet possible, d'una manera o altra, l'exposició. Gràcies!

CRÒNICA DEL VIATGE A SARAGOSSA: SOMRIURES I LLÀGRIMES.

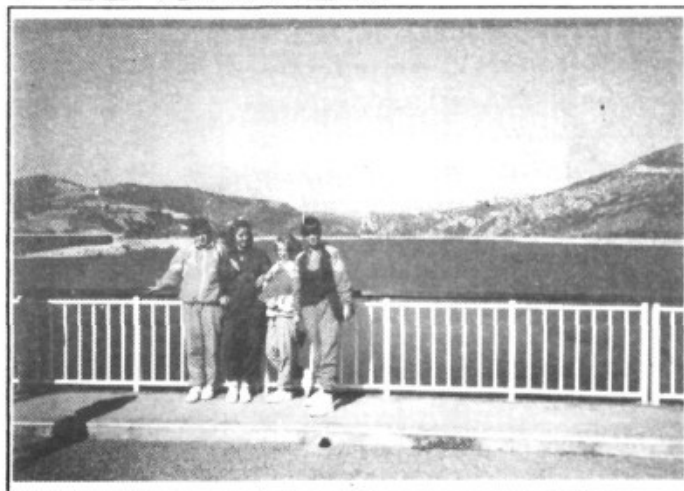
Una de les activitats que tenia programades a fer posteriorment a la realització del viatge a Saragossa era la publicació, en forma d'article periodístic, de la crònica de la setmana. Així els 17 alumnes participants en l'experiència han fet la seva crònica. La meua intenció era que tots hi estassin representats, fent retalls de tots els escrits, elegint els que fossin més interessants, i com si d'un "puzzle" es tractàs, compondre la crònica. Però n'hi ha una que crec hagués estat un crim trossejar-la, perdent la seva frescor i lligament. Per tant la reproduiré sencera i la completaré amb els trossos més interessants dels altres.

"Potser no em basti un foli per contar les peripècies que ens han passat durant una setmana curta però molt completa. Set dies pareixen pocs però hem fet de tot i molt. Així que si vos pareix bé, passaré a contar-vos aquesta setmana màgica del 22 al 28 d'octubre.

Na Catalina i na Maribel, devora Jánovas.

El dimarts comença a les set del dematí damunt la plaça. Alguns no havíem dormit gens de nervis, però dormint o sense dormir no n'hi havia gens de son! Tots preparats amb l'equipatge partirem a l'aeroport i el cap d'unes hores ens veiérem dins un avió contemplant còmodament la meravellosa vista de la terra mallorquina i, passat la mar, la peninsular. Després d'estar una hora pels aires arribarem a Madrid on també visitarem El Retiro. Després agafarem el tren que en unes tres hores ens portà a saragossa on els nostres amics gallecs ens

Embassament de EL GRADO amb Torreciudad al fons

donaven la benvinguda. Esperarem els de Lleó i quant i varem esser tots ens anarem cap al C.E.I. on estaríem durant tota la setmana. Després de sopar al mateix centre, ens donaren les habitacions. Aquestes eren de sis i estàvem repartits els alumnes de les tres comunitats. Al principi ens costà assumir-ho però després resultà interessant.

L'endemà ens aixecàrem a les set i quart i tots, amb una bona cara de son, anarem a berenar i començarem la visita del dia que s'inicià anant a veure la General Motors, una de les empreses més grans del món, fabricant cotxes. Era impressionant veure com en poc temps els cotxes sortien fets. Després de recórrer tres quilòmetres i mig per dins la General ens anarem al Pilar on dalt d'una de les seves torres contemplarem l'hermosa vista de l'Ebre i de la ciutat de Saragossa. L'església per dintre era preciosa. Sortint a la plaça del Pilar s'acabà el dematí i l'horabaixa anarem a les Corts i a l'Aljaferia on una senyoreta ens explicà coses interessantíssimes sobre la seva història. Ja de tard anarem a la Diputació General D'Aragó on ens tractaren molt bé.

Després de dormir, o no dormir segons es miri, arribarem al dimarts i el dimarts, iniciarem una excursió de dos dies als Pirineus. Agafarem l'autocar i la primera aturada fou a Huesca on visitarem "San Pedro el Viejo" i berenarem. Tinguérem temps lliure i després partirem cap al "Embalse del Grado". Passejant per túnels de l'embassament arribà el mig dia. Dinàrem i visitarem "Morillo de Tou". Després

d'una llarga estança anàrem a Ainsa, un poblet petit, meravellós. Els geranis que penjaven dels seus balcons alegraven les seves parets construïdes de pedra. Després es feu fosc i partírem cap a L'escola llar de Boltanya. Allà fou on dormírem però aquell vespre tinguérem temps lliure per passejar per aquell poble.

I arribàrem a divendres. El més important va ésser la visita del Parc Nacional d'Ordesa. I què vos puc contar d'aquí? Doncs que si teniu l'oportunitat hi heu d'anar. L'hermosura del seu paisatge amb tons de color verd i marró no es poden explicar amb paraules. A tots ens va encantar. Aquell dia dinàrem a Broto i l'horabaixa visitàrem el "Museo Etnològic del Serrablo" a Sabiñánigo. Després de visitar-lo anàrem a Jaca, a la pista de gel i... quin tip de rialles! De rialles i caigudes, perquè allò fou massa! Al final aconseguírem aguantar-nos damunt aquells estranys patins. Aquell vespre tomàrem a dormir al CEI.

Morillo de Tou. Foto enviada per na Marina, la mestra gallega.

El dissabte visitàrem Saragossa i veiérem els seus diferents estils i després a jugar. El joc consistia en què ens donaven un camí assenyalat en un mapa i seguint-lo, en grups de tres, formats per un de cada província, ens havíem de veure en un determinat lloc, en una determinada hora. Un grup arribà 30 minuts més tard de l'hora acordada. L'horabaixa tenguérem temps lliure i compràrem algunes coses típiques de per allà, com per exemple, els seus grandiosos caramels. Tomàrem al CEI i arribà la nit.

Passada la nit arribàrem al diumenge, l'últim dia per Saragossa. Aquest dia ens anàrem a Tarazona. Veiérem la cigonya "Federica" en un campanar de la seu. La veritat és que era interessant però potser era que estàvem cansats i no posàrem tanta atenció. Aquell dia el dinar no

ens agradà gens ja que donaren mongetes blanques i estofat. L'horabaixa visitàrem el Monestir Cistercienc de Veruela que era allà on havíem dinat i després anàrem al Parc Natural "Dehesa del Moncayo" (El Hayedo). Fou impressionant.

Després de sopar al CEI, arribà el Control d'Avaluació. Algunes de les preguntes eren quantes pedres tenia la plaça de toros que havíem visitat o perquè la cigonya "Federica" s'aguantava sobre una sola cama. Naturalment era una broma però resultà divertit. El darrer vespre fou el que férem més poc renou.

I... sense donar-nos compte arribàrem al dilluns, el dia més trist. Férem l'equipatge, ens despedírem de les habitacions i partírem cap a l'estació. Allò havia estat una setmana meravellosa. Mai m'hauria pensat que les explicacions poguessin ésser tan divertides i interessants al mateix temps. Els nostres companys eren meravellosos i ens havien fet passar moments que mai podrem oblidar. L'organització fou excel·lent i els coordinadors en "Jesús i Ana Mari" ajudaren a que tenguéssim una estància molt més agradable. Però també hem d'agrair aquest viatge al nostre professor acompanyant, en Magí. Si no hagués estat d'ell no haguéssim tengut l'oportunitat de passar aquesta setmana, així que moltes gràcies, Magí.

Una vegada a l'estació ens despedírem cantant "Es l'hora dels adéus" i després de la cançó seguiren les llàgrimes i més llàgrimes. Eren llàgrimes que significaven que aquella setmana ens ho havíem passat d'allò més bé. Amb mocadors blancs veiérem com el tren dels nostres amics de Lleó s'allunyava i ens feia molt de mal la idea de no poder-los veure pus mai. Al cap d'una hora ens tocà a nosaltres. Entre llàgrimes i equipatges pujàrem al tren i veiérem

Salt d'aigua al Parc Nacional d'Ordesa

com ens allunyàvem de cada vegada més.

ADEU SARAGOSSA! FINS UNA ALTRA! El viatge tocava al seu fi.

Catalina Ribas Mas"

Després d'aquesta emotiva crònica de na Catalina Ribas, vos transcriuré una sèrie d'anècdotes que ocorregueren al llarg d'aquests intensos set dies:

"Quan vam esser a Saragossa ens vam trobar amb un home amb barba i bigot, d'uns trenta i no gaire més anys, anomenat Jesús, que seria el seu coordinador durant els propers sis dies. Amb autocar vam anar a un polígon, el polígon de Malpica, que era on estariem instal·lats durant part del viatge"

(Rafel Aulet Galmés)

"El diumenge anàrem al Moncayo, amb una natura preciosa de diverses tonalitats de colors. Aquest vespre férem el control d'avaluació del transcurs d'aquest viatge que tant ens havien fet recordar. Al final, entre pitos i flautes, sols va esser una espècie de broma del coordinador, en Jesús. Quina passada!"

(Maria de la Salut Monjo Ballester)

"Durant la setmana ens van passar moltes coses. Per exemple, jo vaig anar a una altre habitació i com a benvinguda em va caure la cortina damunt. També a la nostra habitació, una nina es penjà a la porta del guardaroba meu i se'n va anar avall,..."

(Margalida Perelló Salom)

"Aquí està redactat un poc de treball però no la diversió. La diversió comença els vespres"

(Maria Isabel Carbonell Font)

Les nits foren... el millor del viatge.

"Ja més tard anàrem cap a Jaca on patinàrem sobre gel. Tots estàvem nerviosos, perquè posar-nos un patins d'aquells i patinar sobre ells no era gens fàcil. Entràrem a la pista L. culada ve, culada va! La música ens va animar molt"

(Isabel Vanrell Mascaró)

"Una de les anècdotes més contades va ser la dels gitanos, que supòs que ja molta gent la sabrà. Bé, el que va passar és que uns gitanos petits, i alguns no tan petits, varen intentar robar a alguns de nosaltres. Però després varen venir tots i vàrem aconseguir fer fora els gitanos (amb l'ajuda del conductor). Una altra anècdota va ser la del fantasma. Aquesta va passar un vespre, tot estava tranquil, els professors feien de guàrdies, com cada dia. De sobte es va veure passar un fantasma. Al final es va descobrir que era un allot amb una manta pel cap."

(Bernat Bunyola Lladó)

"Ara com que no me n'havia recordat vos contaré un parell d'anècdotes que me varen passar o ens varen passar. Na Maribel, na Maria i jo mos rentàvem i amb això que en Magí es va posar a tocar a sa porta des bany, dient que l'aigua de la dutxa no sortia al passadís de l'habitació sinó al passadís de defora i vàrem haver de sortir del bany, congelades de fred i n'Uxia, una que dormia de Lleó, ho va fregar quasi tot. Però lo més bo va esser que n'Isabel anava pel passadís i va pegar una culada que mos va fer riure a tothom. Una altra anècdota va esser que el meu grup, en aquell joc que us he explicat que vàrem fer dissabte, mos vàrem perdre per Saragossa, però a lo darrer, bé al cap de tres quarts ho vàrem aconseguir trobar."

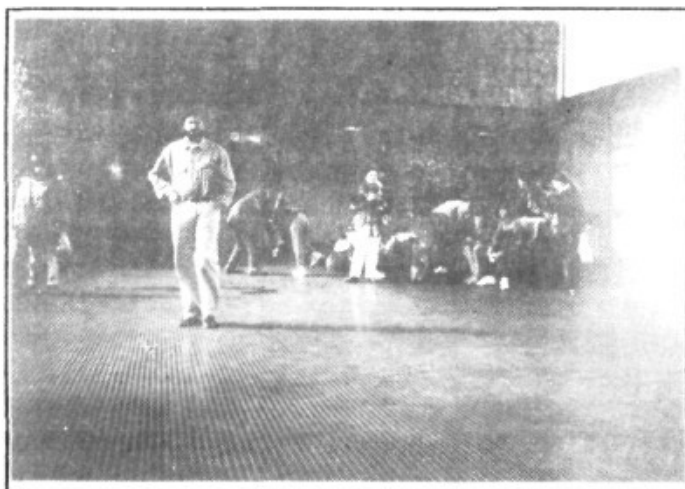
(Catalina Mestre Quetglas)

Tots els alumnes reflecteixen als seus escrits les llàgrimes i la tristesa de la despedida, mostra de les amistats produïdes durant la setmana. Vegeu-ne una mostra:

"El dilluns va ser el més trist. Cada escola se'n va anar segons l'horari del seu tren"

(Maria Magdalena Miralles Adrover)

"I el dilluns hi va haver les despedides, perquè vam plorar molt. El matí quan ens vam aixecar, vam fer les maletes i després ens despedirem. I a les 11 més o menys partirem amb el tren fins a Madrid. Allà vam anar a veure

El Portillo. Moment de la despedida, amb en Jesús i n'Ana Mari.

el Congrés dels Diputats i a fer una volta. I després cap a l'aeroport per agafar l'avió que ens portaria a Palma on ens esperaven tots els pares per anar cap a Maria."

"Cada vespre els professors ens havien de vigilar perquè fèiem molt de renou.

El darrer dia hi va haver molts de plors de tristesa d'haver-se'n d'anar. No vollem anar-

mos-ne, però no va quedar altre remei. Va ser un viatge molt divertit. Tots els que hi érem vàrem cridar: ¡¡¡HI VOLEM TORNAR!!!"

(Margalida Francisca Bunyola Pons)

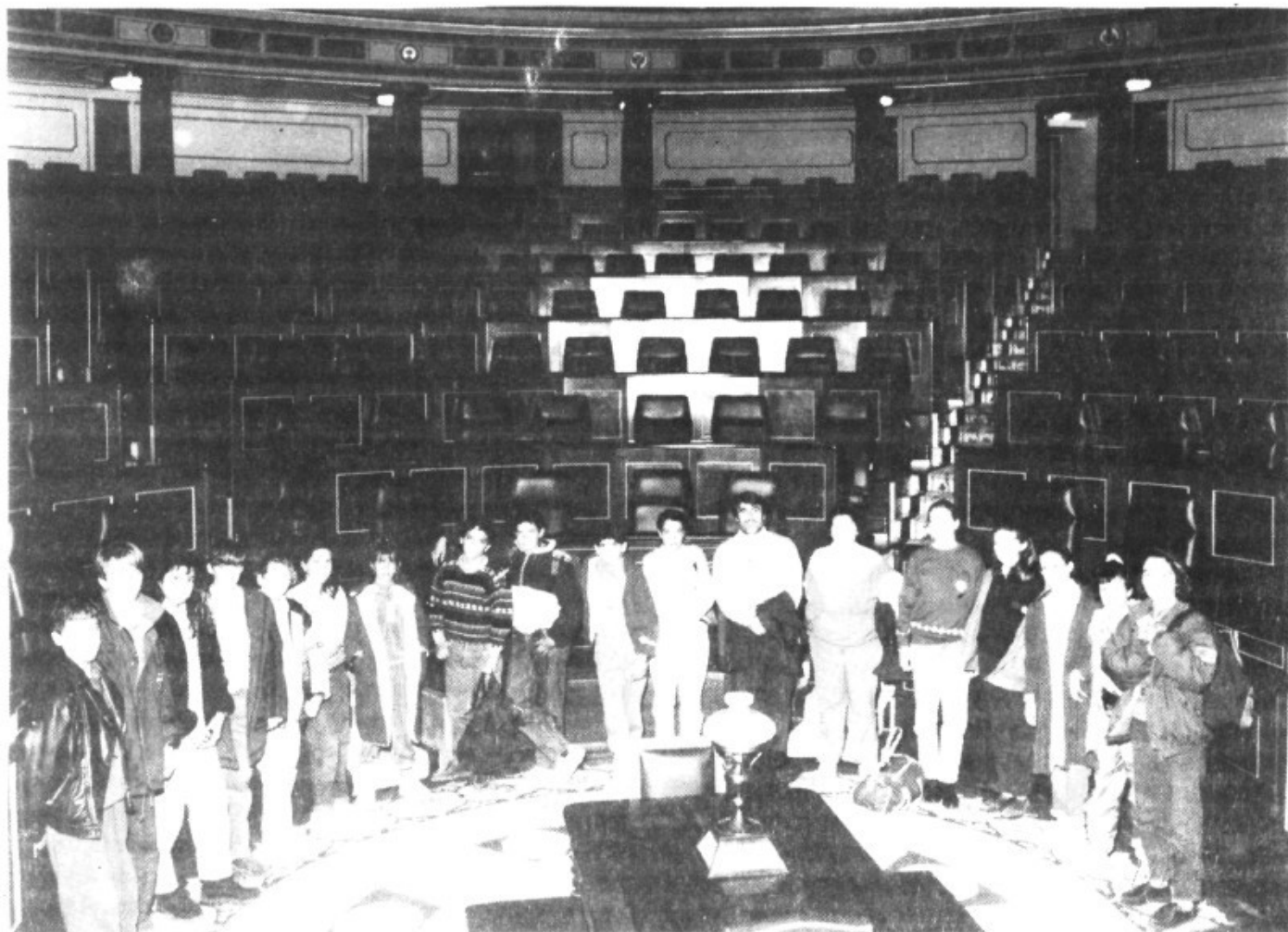
"El setè i darrer dia fou el de les despedides i el de les llàgrimes, amb una paraula, fou el més trist. Sortirem de Saragossa amb el tren cap a Madrid on visitarem les Corts i després agafarem l'avió i tornarem una altra vegada a casa.

Aquest viatge no se'ns oblidarà mai, sempre tendrem aquell petit record dins nosaltres"

(Maribel Font Mestre)

Com veis el bagatge portat del viatge és ric, variat i estimulador. Podríem seguir omplint pàgines d'anècdotes, records i llàgrimes, però ja n'hi ha prou. Com que els alumnes ja han contat moltes coses jo no afegiré res més que dar-los l'enhorabona pel seu bon comportament i que de nit deixin dormir a la gent que també s'ha de descansar.

Magí Ferriol.

SA XERRADETA AMB ...

Un vespre ens acostàrem a casa de mestre Bernat Ciutadà i la senyora del Bernat tenia una greixonera de brou al foc a punt de posar-hi les sopes. Jo ho crec que fórem bons de convidar. Aquelles sopes, amb molteta col, hagueren temptat un sant. Allà hi havia un senyor major, cara alegre i amigable; era el que volíem entrevistar: l'amo en Toni Moliner.

L'amo en Toni, sense fer-se pregar gaire, començà la seva història per la primera pàgina.
* Vaig néixer l'any 1, a la darrera casa de Sa Raval, a l'esquerra. Allà hi vaig tenir els meus pares germans i casa fins que me vaig casar, l'any trenta-dos. Els meus pares s'anomenaven Simó Font Auba i Jerònia Font Bergas. La meua dona fou na Martina Bergas Perelló i tenguérem quatre fills: dos mascles i dues femelles.

- L'amo en Toni, ens agradaria que ens contàssiu alguna coseta de la vostra infància.

* De petitet era com els altres al.lots. Jugava pel carrer. Me'n record que quan tenia 11 anys me llogaren per porquer a Son Sitges d'en Blanquet, passat Sa Verdura, tirant cap a Llubí. Per la Quaresma vaig fugir perquè no donaven el menjar bo. La madona me va dir: "Has de dir a ta mare que ha de comprar sa Butlla" i ma mare em digué que li digués que era ella que m'havia de mantenir i que la compràs. Jo vaig dir que no hi volia tornar. Me donaven sopes cada dia i a una oliva li havia de pegar tres bocinadetes perquè no fes tanta via. M'enviaven al caramull de figues dels porcs i allà podia menjar les que volia.

El petit Toni fa el boliquet de les poques pertences i cap a munt, a Sa Raval falta gent. Es presenta a son pare, li explica el cas i aquest li diu: "Si no hi tornes, no mos pagaran". Guanyava 18 duros cada any.

En Toni era espavilat i pensant, pensant, es treu aquesta:

* Hi aniré i li diré a l'amo que mon pare necessita els dobbers perquè ha comprat una somera i no l'ha pagada.

Jo ho crec que li enfloca aquesta mentida pietosa. L'amo se la creu i li dona el que havia guanyat. Cametes me valguen, l'amo en Toni se n'anà ben content amb sos dobberets cap a ca seva.

- On les posàreu, als dobbers?

* Els vaig embolicar amb un mocador i ben estrets i alerta a perdre-los. Els vaig donar a mon

L'AMO EN TONI MOLINER

pare i no hi vaig tornar més. Vengueren a cercar-me i mon pare els va tornar el canvi.

- I llavors, l'amo en Toni?

* Llavors vaig passar a Petra, a ca l'amo en Tomeu de Sa Font. Fèiem feina a fora vila però vivíem a dins Petra. Aquí me tractaren molt bé. Pareixia que era fill de la casa. Hi vaig estar fins que tancaren els porcs grassos.

El petit Antoni ha passat un parell d'anyets de porquer amb la peneta i enyorança que tota aquesta manera de viure du en si.

L'amo en Toni segueix contant:

* Als 13 anys me llogaren als Gassons, encara de porquer. D'aquí a Binicaubell. Me'n vaig anar perquè l'amo me renyava massa. Llavors me llogaren a Son Ferragut. Aquí hi vaig estar 6 anys. Ja no guardava porcs. Durant mig any me feren l'oguer i llavors a fer feina.

L'amo en Toni tenia 18 anys, era fort i sa i l'amo de Son Ferragut li presenta un parell amb coixins i arada de fusta. Un cavall i una egua, una arada de fusta, un jove parell i la filla de la casa donant faves darrera, darrera. Les titines i els sordalls cercant cuquets en el solc obert, el tord

i el ropit a la llenstriscla alegraven el camp de Son Ferragut.

- Hi havia molts de parells a Son Ferragut?

* Hi havia dos parells i dues bèsties que tiraven soles amb una arada perhom.

- Qui era l'amo de Son Ferragut, en aquest temps?

* L'amo era en Miquel de So Na Moixa. El seu sogre era en Bartomeu de Sa Franquesa.

- De Son Ferragut a on?

* Després de 6 anys i corrent l'any 20, me vaig llogar 2 anys a Can Corral.

- Encara llauràveu amb arada de fusta?

* No, l'amo en Miquel Corral m'entregà dos muls bons i una arada amb rodes. L'amo en Miquel era viudo. Feia el menjar una dona d'Ariany anomenada "madò Coloma". Ja era d'edat. L'any 22 ja me cridaren a files.

L'amo en Toni té ja 21 anys. La feina i la gent l'han ensenyat i ara, a disgust seu, ha de fer una pausa per ser a la pàtria.

- Contau, l'amo en Toni, aquest canvi de vida, aquesta nova etapa. Una etapa per congriar enemics dins un cor innocent i noble com era i és el vostre.

* Me sortejaren i vaig caure a Inca. El 24, embarcàrem cap a Algecires i després de 17 o 18 dies, anàrem cap a Larache. Allà hi havia guerra. Hi estàrem 10 mesos. Matàren un parell de companys, entre ells, un de Son Matet.

- Quin era el vostre ofici, l'amo en Toni?

* Jo feia de "carrero". Duia amb un mul les municions al front. Mos tiràvem les caixes de bales igual que tirar melons. El tinent coronell Garau es cagava dins els calçons de retgirat que estava. Aquella criatureta no havia estat mai a una guerra. De Larache anàrem a Varela-Tzelata. Èrem 800 soldats i només teniem 8 tendes. Els grossos en tenien una cada un.

El coronell no podia veure el batalló d'Inca i ens posava ala primera linia de foc. No va passar quasi res. Amb un comboi de 50 muls anàrem a Besarà, a cercar farina, palla i queviures. Jo manava la mula més punyatera del regiment. Va començar a alçar el cul i a tirar-se en terra i es va escapar. El comboi s'aturà i l'agafàrem. La carregam de palla i la mos tira una altra vegada i l'amo en Xesc de Santa Eulàlia i jo haguérem de dormir davall un arbre.

Acabat aquest movimentet poguérem tornar a Inca i l'any 26 me llicenciaren.

L'amo en Toni ha acabat el servici amb les seves peripècies. Ja té 25 anys fets, és a casa seva i les al·lotes se'l miren de prim compte.

- Fóreu afortunat amb amors?

* En temps del servici en tenia una a Maria. La

vaig tenir 3 anys, però no va ser la meua. Amb la meua mos tiràrem bromes i jo li vaig dir: "De sa broma que et faré te'n recordaràs molt de temps" i mos entenguérem. Festejàrem 9 o 10 mesos.

- Recordau qui era el capellà que vos va casar?

* Mos casà Don Arnau. Jo no sabia gaire oracions. La meua dona en sabia més. Ella sabia llegir i escriure i era ben feinera.

- Féreu festeta?

* Férem un dinar a ca sa sogra. Matàrem gal·lines. Hi convidàrem els germans i els veïnats. L'endemà a fer feina falta gent.

- On vivíeu de casats?

* De casats visquérem a Sa Raval. Allà hi naixeren tots els al·lots. Llavors compràrem la casa del número 42 del mateix carrer a l'amo en Miquel Necto.

Ara, l'amo en Toni, ja sou una família nombrosa: pare, mare i quatre fillets. Ja tenia casa vostra.

- Seguíreu encara fent de missatge?

* No, en aquest temps ja tenc un mul i un carro. Conream terra nostra i quan puc faig qualque

jornalet.

- Què més fèieu amb so mul i es carro?

* Me n'anava a vendre palla a Palma. Si feia un redol de cebes o melons també les duia a vendre a la plaça. En aquell temps es posà de moda sembrar cafè mallorquí. En solia fer un quartó i a Santa Margalida me batien ses bajoques. El venia a 10 i 11 pessetes el quilo a Palma.

- Hem sabut, l'amo en Toni, que vós fóreu dels pri-mers que posàreu una màquina de segar. Com fou tot això?

L'amo en Toni somriu, recorda aquella etapa i comença a contar:

* Per guanyar un duro més, vaig comprar una màquina de segar. Era la primavera de l'any 1932. Hi havia tres setmanes que érem casats. Ens casàrem dia 25 de Maig.

- Recordau qui la vos va fer, sa màquina?

* La va fer es ferrer l'amo en Joan Roig i en vaig pagar 115 duros.

- Qui foren els primers que vos donaren que segar?

* El primer fou el moliner: un tros en Es Pujolet. El segon fou el cunyat Antoni Peon. Li vaig segar mitja quarterada d'ordi a Son Perot. El tercer fou n'Amador de ses Cases Noves. Li vaig segar civada verdosa i en vaig pagar una bona panxada.

- Què cobràveu, per l'any 32?

* Primerament cobrava 2 pessetes es quartó. Això fou durant quatre anys. L'amo de la finca pagava l'oli per untar la màquina i mos donaven berenar i dinar. Després ho pujaren a 10 pessetes el quartó i l'any 64 vaig començar a cobrar a 20 pessetes, però ja prest me vaig aturar de segar per altri i me vaig jubilar.

El 76, l'any que la meva dona va morir, dia 15 de setembre, vaig vendre la màquina. La me comprà l'amo en Jaume Ribas per 700 pessetes.

Aquesta gloriosa màquina de segar que l'any 32 costà 575 pessetes, és venuda l'any 76 per 700 pessetes i finalment ha estat regalada a la parròquia de Maria on es podrà contemplar i admirar.

Ara, l'amo en Toni, recordant la seva època com a segador del poble, breveja un poquet i diu:

* La gent feia coa per anar-li a segar. Amb un dia segava 20 quartons, si eren quarterades llargues i bon bestiar. Amb un any vaig segar 250 quartons cobradors, sense comptar els nostres i els dels que mos canviàvem feina. La meva màquina era nova i la més bona de Maria. Jo pesava 50 quilos i tot anava lleuger. Cada vespre les serres passaven per cas ferrer.

Tota una vida de treball honrat, tota una vida al servei del poble de Maria. Arriba als 65 anys i sap frenar la feina més dura, servil, el que es diu anar a jornal o fer feina per altre. Així ho explica l'amo en Toni:

* Una vegada jubilat ja deix l'interès, pos conills i amb una bicicleta vaig a cercar herba. Tenia 80 anys i encara anava amb bicicleta. Llavors els fills m'ho prohibiren per por de no caure.

- I del mul que en féreu?

* L'any 66 el vaig vendre a son pare d'en Bernat Ciutadà; però encara el me deixava pel necessari.

- Conten que a Banderola hi tenfeu un petit enginy.

* A Banderola, l'any 50 vaig comprar una sènia per 300 duros i hi rodava el mul. Però abans d'emprar la sènia treia l'aigua amb el mul i una senzilla corriola: l'animal estirava la corda per endavant i treia un poal gran d'aigua que tombava dins la pica. Llavors el mul tornava endarrera i el poal al pou; s'omplia i una altra vegada igual. Sortia molta d'aigua.

Finalment, l'amo en Toni, fent ús de la seva clara i prodigiosa memòria, torna endarrera, a la seva infància, per l'any 1909 i diu així:

* Record que vaig fer la primera comunió als vuit anys amb el capellà Don Amau. A l'església hi havia bancs corcats i Don Amau els va posar nous. També aixubaren les parets de l'església.

- Recordau el qui va fer els bancs?

* Els bancs els feia mestre Antoni Moliner i els altres fusters li ajudaven. Llavors hi havia el fuster Poll, el fuster Benet, el fuster Pere Banderoler i el fuster Antoni Escolà.

- Ja que ens heu memoritzat el nom dels fusters d'aquell temps recordàreu també els ferrers?

* Hi havia mestre Joan Roig, mestre Joan Poll, mestre Damià Poll i mestre Damià Payeras. La primera arada de ferro per sembrar faves la va fer el ferrer Lucero de Sa Tanca.

- Bé l'amo en Toni. Hem passat una agradable vetlada. No volem importunar-vos més, però encara ens agradaria demanar-vos un consell pel poble.

* Si no m'equivoc, ara tenc un netet dins l'ajuntament, en Joan i amb ell i els altres voldria que el poble anàs unit i anàs endavant i a tots els desig molts d'anys de vida.

I moltes més coses que no seran escrites avui estan gravades dins la feliç memòria de l'amo en Toni Font, personatge de Sa Raval i de Maria. Noranta anys ben viscuts, noranta anys de família, noranta anys de sentiments nobles. Tota una vida d'honradesa, d'amor i servici. Tot un patriarca, tot un pare de poble.

Prestet arribarem a l'any 2000 i vós fareu 100 anys, acompanyat per la música, festa i sa-rau, els familiars i tot el poble, vos retrans una gran festa. Que així sigui i que tots ho vegem.

Pere Fons

BULLIT DE NOTÍCIES

LA MARE DE DÉU DE LLUC A MARIA

Dissabte, dia 30, el poble de Maria, rebé, a la Plaça de les Dones la imatge de la Verge de Lluc. Fou portada amb braços, al compàs de la banda de Tambors i Cornetes fins al local de la Tercera Edat. Allà entre aclamacions i besades quasi se l'acabaren. La Tercera Edat, ajudada per l'Esplai serví un berenar a tothom. A continuació fou portada a l'església on s'hi quedarà per quinze dies.

Mestre Guillem Carbonell
President de la Tercera Edat

**Oh, Mare de Déu de Lluc,
Mare de Déu peregrina,
a Maria heu vingut
a visitar ses padrines.**

**Visitau també es padrins,
no només a ses padrines,
infants, al.lots, nins i nines,
ses fadrines i fadrins.**

**Molt ben vinguda siau,
regna de tota Mallorca,
dau-nos la bendició,
beneiu el nostre poble.**

EXPOSICIO D'OBRES D'ANCKERMAN AL CASAL SOLLERIC.

Quasi un centenar d'obres de l'artista mallorquí Ricard Anckerman s'exposen al casal Solleric fins al dia 13 de desembre. L'exposició està organitzada per l'Ajuntament de Ciutat i és la primera de la sèrie que es pensa fer damunt els artistes clàssics de Mallorca. A més dels noranta-quatre olis exposats, la mostra presenta al públic una col·lecció de vitrines on es donen a conèixer les aficions de l'artista, entre elles la música, mostrant-se partitures inèdites de composicions musicals.

CONCURS DE TARGETES DE NADAL

Durant el mes de novembre els al.lots i al.lotes de Maria han tengut l'oportunitat de demostrar les seves habilitats pictòriques participant al concurs que l'ajuntament de Maria convocà sobre el tema de Nadal.

Esperam que l'ajuntament faci una exposició amb el material recollit i que tots poguem veure els treballs dels nostres petits artistes.

REUNIO DELS MONITORS DEL CLUB D'ESPLAI ES REBROT I ELS PARES DELS NINS

Divendres dia 30 de Novembre, a ca ses monges, se celebrà una reunió entre els monitors del club d'esplai i els pares dels al.lots que al llarg de tot l'any participen de les activitats que aquest club organitza cada dissabte capvespre.

Els monitors informaren de les activitats que pensen fer durant aquest any. La participació a la Diada dels Clubs d'Esplai, l'acampada del mes de juliol, la proposta de fer uns xandalls amb l'anagrama del club, i l'elecció dels dos representants dels pares, foren els temes tractats. També s'informà els pares de la gravació d'un disc amb les cançons que els al.lots cantaren a la Trobada de l'any passat i de la lletra de la cançó que els al.lots i les al.lotes de Maria cantaran a la Trobada d'enguany.

BULLIT DE NOTÍCIES

FI DE SETMANA A EIVISSA

A les sis del matí d'un bon dissabte, 36 mariandos a la plaça des Pou. Autocar cap a l'aeroport, avió a Eivissa i cap a la barca de Formentera. Passades les 11 arribarem a l'Illa del blat. Sant Francesc, la Mola, Ses Salines, un dinar devora la mar, una altra volteta i cap a la barca falta gent.

Demnant, demnant, trobarem la Platja de les Figueretes i l'hotel Ibiza Playa. Sopar a voler, sortir, descansar, riure, etc.

Es feren les deu del matí i l'autocar esperava a la porta de l'hotel. Una guia i un xofer peninsulars però ben entesos i simpàtics. A cada instant es volien casar i el que feien era un contet que tenien preparat pels clients, però nosaltres, seguint la broma férem una collecta per a tal fi.

A Sant Josep posam forqueta per anar a l'església i ja ho crec que hi va haver una misseta i olorarem un bon sermó i mos hi quedarem. Era el dia del domund i els mariandos amollaren billets verds per a aquesta intenció. El cert és que quedarem més bé a fora poble que a ca nostra.

L'autocar pren rumb cap a Sant Antoni i era hermós, llàstima de tant de ciment i turisme. Ja fou tard i a Santa Eulàlia del Riu falta gent.

Allà ens esperava una grandiosa paella que, si de bones n'hem menjades, aquella fou la major. Quedarem satisfets. Amb panxa plena contemplarem les precioses platges i a visitar la Ciutat Vella, Dalt Vila, Catedral, etc.

La fosca se'n venia i era hora d'anar a prendre lloc a l'avió que ens duria una altra vegada a Mallorca.

Bona Excursió de tot! Exclamava la gent quan l'autocar mariando ens acostava al poble de la Salut.

Demografia

ENSHANDEXAT

N'Antònia Rotger Jordà que morí el passat 26 de setembre a l'edat de 41 anys a Miami.

En Jaume Esteva Ferriol que morí el passat 3 de novembre a l'edat de 26 anys. Vivia a la Plaça des Pou, 19.

Madò Catalina Miralles Martí, que morí el passat 13 de novembre, a l'edat de setanta anys. Vivia al carrer de Ses Corbates, , 21.

Què descansin en pau.

BENVINGUIS

Na Maria Antònia Dalmau Vera va néixer dia 7 de novembre. Els seus pares són en Guillem Dalmau i na Margalida Vera.

Na Maria Sastre Mas va néixer dia 17 de novembre. Els seus pares són en Baltasar Sastre i na Margalida Mas.

En Miquel Pons Ferriol va néixer dia 19 de novembre. Els seus pares són en Gabriel Pons i n'Àngela Ferriol.

Enhorabona als seus pares i demés família.

IALHANFEIA:

En Joan Picornell Roig i na Francisca Carbonell Roca es casaren a l'església parroquial de Maria de la Salut, el passat dia 3 de novembre.

En Gabriel Mas Ferriol i na Maria Tugores Mayo es casaren a l'església parroquial de Maria de la Salut el passat dia 23 de novembre.

Que el vostre amor no acabi mai.

TELÈFONS D'INTERÈS

AJUNTAMENT	525002
	Fax 525194
METGE	525265
APOTECARIA	525020
ESCOLA DE DALT	525083
ESCOLA DE BAIX	525252
CA SES MONGES	525144
LOCAL 3a EDAT	525564
PARRÒQUIA	525033
GESA INCA: AVARIES	500700
BOMBERS	085
AMBULATORI D'INCA	502850
SON DURETA(Centraleta)	175000
" "(Urgències, 17 h.)	175757
AMBULANCIES S.S. (INCA)	502850
AMBULANCIES	200362
RECAPTACIO DE TRIBUTS DE LA CAIB (INCA)	505901
ADMINISTRACIÓ D'HISENDA D'INCA	505112
	505150

SERVEIS SANITARIS

PUNT D'ATENCIÓ CONTINUADA DE SINEU:

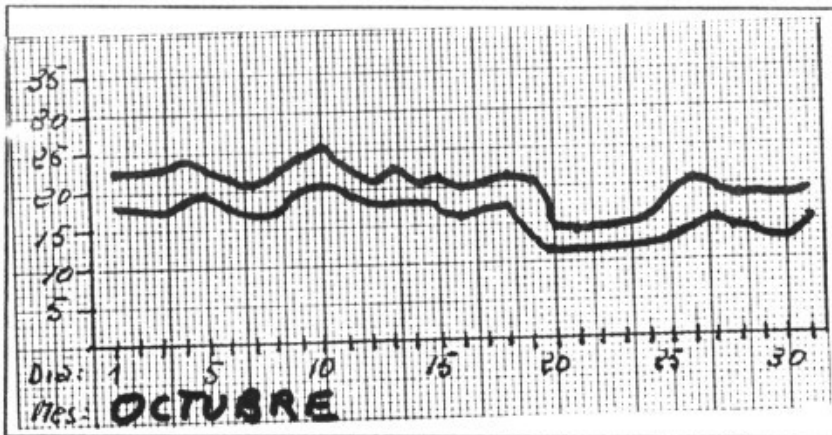
Carrer Ponent, número 3.

- Per demanar hora al servei de Pediatria heu de cridar de 8 a 14 h. al **855043**

- Per urgències, a partir de les 15 hores heu de cridar al **520292**

- Preparació pel part, postpart, control de gestació i informació sobre anti-conceptius heu de cridar al **236624**

El temps

HUMIDITAT		Temperatura Màxima
Dia 5	25l	26°C (Dia 10)
Dia 6	55l	Temperatura mínima
Dia 11	1l	12°C (Dies 20 i 21)
Dia 12	15l	Temperatura Mitjana
Dia 15	1l	18°C
Dia 19	32l	Mitjana màximes
Dia 20	21l	20°C
Dia 21	75l	Mitjana mínimes
TOTAL: 755 LITRES		165°C

GRÀFICA DE TEMPERATURES MÀXIMES I MÍNIMES

Temps passat

DESEMBRE DE 1986:

- Ja hem d'encendre el foc un altre any.
- Itinerari urbanístic.
- Pàgina Bíblica.
- Temps de juguetes.
- El Numància, un club autogestionat pels mateixos jugadors.
- Educació responsable.

DESEMBRE DE 1987:

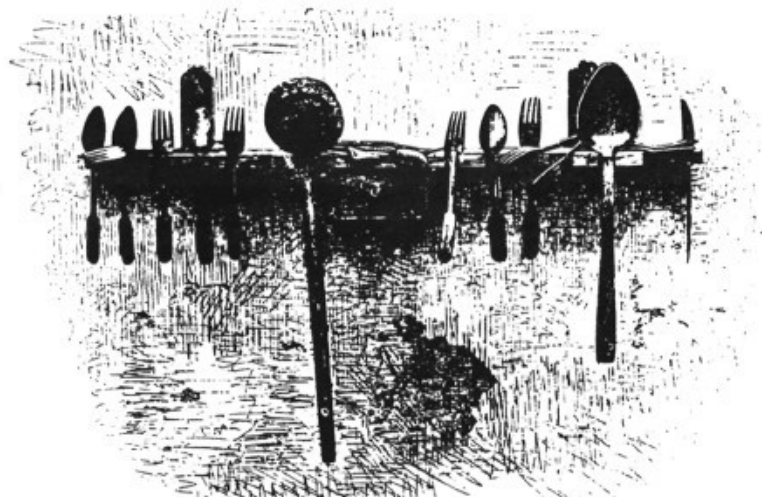
- Els topònims al terme de Maria.
- Pinzellades d'història balear.
- La columna de la llengua.
- Xerradeta amb L'amo en Toni Entem.
- Correu Obert.
- Una oportunitat perduda.
- Per una parròquia millor.
- L'equip F.C. Mariense benjamí.

DESEMBRE de 1988:

- Una imatge val més que mil paraules.
- Qualque cosa més que "gamberros".
- Temps de matances.
- Les herbes.
- Els dominis de l'article salat.
- Amb una mica d'imaginació.
- Sa Xerradeta amb Magí Ferriol, batle de Maria.
- El dia de la investidura.
- Pàgina sanitària.
- Receptes de cuina.

DESEMBRE DE 1989:

- Casa de la Vila.

- Piscina municipal.
- Sobren comentaris. Un poble sense rector.
- Escola d'adults.
- Sa Xerradeta amb na Maria Sureda.
- Des del balcó de la Sala.
- Correu Obert.
- 1989, l'any del X aniversari del Club ciclista.

DESEMBRE DE 1990:

- Convocatòria de l'Assemblea General de "FENT CARRERANY".
- Maria al primer volum de "L'Onomasticon Cataloniae".
- Exposició de Fotografia Artística a "Sa Capella Fonda".
- Camp de golf a Son Pont? No, gràcies.
- Nadal de Terra.
- Correu Obert.
- Sa Xerradeta amb Joan Vives.
- Homenatge a Companys a "Sa Capella Fonda".

NADAL DE CASA

Enllepolits per la boníssima acollida de l'any passat, amb l'exposició d'eines del nostre camp, enguany voldríem repetir l'eixida amb les feines de la casa.

L'objectiu seria omplir, en harmoniosa i bella decoració, la Capella Fonda, el patiet del costat i la sala de darrera l'església, amb els antics i entranyables objectes, utensilis, arreu, atuells, mobles, ... que les nostres padrines empraren i, ben sovint, inventaren, per portar endavant les tasques casolanes.

La finalitat, el rerafons, exactament com l'any passat, tendria, al manco, aquests tres caires:

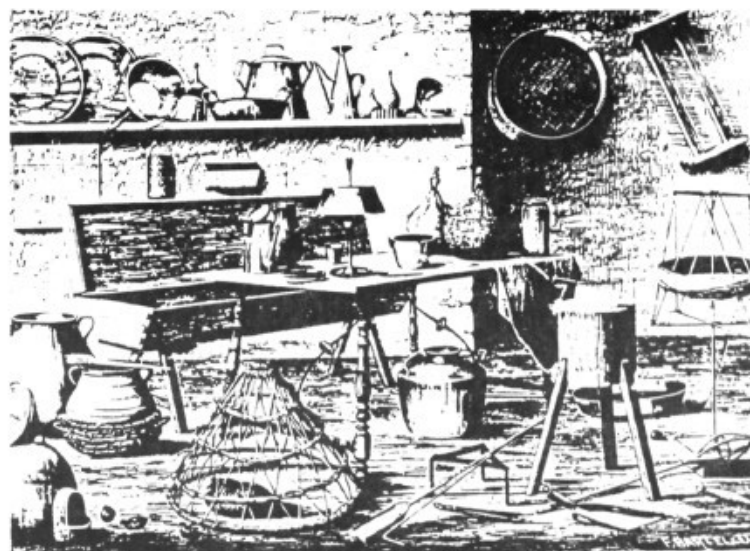
- Preparar una espècie de Betlem, original i escalfadis, per què el Nin Jesús pugui sentir-se ben rebut a Ca Nostra. I, tan prompte com obri els ulls, pugui destriar, ben clar i llampant a quina Pàtria es troba, no fos cosa, si no troba fites prou evidents, que es pensi que ha arribat a Ca Na Bel la Catòlica i ens comenci a parlar en foraster.

- Retre un homenatge a la suor, a l'amor i a l'enginy dels nostres avantpassats. Aquest Nadal volem que la gratitud vagi per a les padrines. Per a aquelles besàvies nostres, feineres, curioses, manyoses, trapaceres i un xic primmirades, que d'una figa sabien fer un confit i d'un drap sargit, una mudada pels fills.

- Intentar, un cop més, mitjançant els muts testimonis de la nostra història més propera i íntima, recobrar la memòria com a Poble. Com a Poble intel·ligent, viu, destre, autosuficient, que hem estat i som. Com a poble lliure i independent, que no necessita que vengui ningú de fora a menjar-li sopes damunt el cap.

Convé recordar que les coses han de ser antigues i nostres, volem dir mallorquines, i, encara molt millor, si fossin tan singulars, tan peces úniques, que només es trobassin a Maria de la Salut.

Per fer-vos una mica de ganes de rebotejar calaixos i racons de Ca Vostra, us suggerim una llista de verbs que recorden el maneig d'una casa com Déu mana: COSIR, BRODAR, FER RANDA, SARGIR, APEDAÇAR, PLANXAR, FER BUGADA, TEDXIR, FILAR, DEBANAR, CUINAR, FER MATANCES, PASTAR, FENYER, EMBLANQUINAR, FER FOC, MENJAR, FER FESTA, MUDAR-SE, PUJAR LA BARQUERA, ENCISTAR, ENFILAR, ESTOJAR, TREURE AIGUA, AR-

RENJAR LA CASA, ELS LLITS, LA TAULA...

Això traduït a objectes vol dir, entre moltes altres coses: FILOSA, FUS, DEBANADORA, FOGONS, PLATS, OLLES, GREIXONERES, CASSOLINS, ROSTIDORES, LLAUNES, PITXERS, ESCUDELLES, BARRALS, GERRES, CANTIRS, GERROS, XIQUERES, SAFATES, SANALLONS, CAPÇANES, MARIDETS, CULLEROTS, BRASERS, ESMOLLES, TABULETS, BUFETS, BAULS, MALETES, PARIDORA, BRES, CANTERANO, CONSOLA, QUADRES, CAMPANES DE VIDRE, BANQUETA, CALDERES, GANIVETS, RIBELLS, COSSIS, PLANXES, APRIMADORES, QUINQUES, LLUMS D'OLI, ESPALMATORIS, PEUS DE RIBELLA, MIRALLS, TAPETES, VANOVES, ESTOVALLES, REBOSSILLOS, MOCADORS DE BOLIC,... i per no mancar que hi hagi fins i tot un BACI, millor si és de porcellana.

Al costat de cada objecte, tal com férem l'any passat, hi haurà un rètol amb el nom de l'estri i del propietari que l'ha cedit a l'exposició.

Volem fer constar, amb admiració i gratitud, que l'any passat no es va esperar ni la més petita eina i que, tal com esperam per enguany, tot aquell tresor que ens confiàreu puga retornar a les cases dels seus propietaris tan sencers com els ens havien deixat.

Com que ho feren molt bé la COMISSIO organitzadora serà gairebé la mateixa de l'any passat: Pere Ribas, Onofre Sureda, Miquel Capó, Guillem Mas, Antoni Alomar, Antoni Fornés, Bernat Quetglas, Bartomeu Pastor, Joan Gelabert, Miquel Morey, Pere Fons, Jaume Santandreu i Joan Sabater. Però la novetat d'enguany és que s'hi han afegit les dones,

dels qui tenen la sort de tenir-ne, es clar,... Margalida Obrador, Joana Gelabert, Joana Maria Colombram, Catalina Mas Carbonell, Catalina Mas Ferriol, Catalina Ferriol, Assumpció Vicente i Joana Maria Oliver.

Des d'avui mateix us podeu adreçar a qualsevol d'aquestes persones per oferir coses,

propostes, suggerències i ajudes.

La recollida d'objectes es tancarà el dia 22 de desembre i l'exposició s'inaugurarà la NIT DE NADAL DESPRES DE MATINES.

Esperam que, un pic més, aquest NADAL DE CASA serà una obra de tot el nostre Poble. Gràcies.

Jaume Santandreu.

OPINIO

OPINIÓ SOBRE MESTRE PERE MAS-CARÓ

Després d'haver llegit a la darrera revista de Fent Carrerany l'homenatge que es fa a Pere Mascaró, "L'amo En Pere des Retratos" com era conegut al poble, m'he decidit a fer aquest comentari.

L'amo En Pere va ser un home, que com escriu en Magí a la seva pàgina de R.A.M., "era l'objectiu de bromes, burles i trastades" per part de tots els allots i no tan allots. Jo diria que va ésser un dels més MARGINATS del poble. Record que quan es va fer el primer homenatge a la gent major, amb motiu de les Festes de la Mare de Déu, allà per l'any 1.969-70, que consistia, igual que ara, amb una missa a l'església i després un refresc a la plaça, havien d'anar acompanyats per un o una jove. Vingué a ca nostra a comprar, llavors teníem botiga, i em digué que no hi havia ningú que el volgués acompanyar. Em va fer llàstima. Li vaig dir si volia que jo l'acompanyàs. Va estar molt content.

El dia de la festa, la gent ens mirava i amb un somriure maliciós em deien: Què, acompanyes a l'amo En Pere?

Jo em deman, per què és necessari que es mori una persona per fer-li un homenatge i se'n recordin d'ell? No seria molt millor que EN VIDA la gent es respectàs i ajudàs el qui ho necessita?

Bel Mestre.

REFLEXIONS AL DARRER MOMENT

En aquests moments tenc la màquina d'escriure just davant, amb el foli posat i pliant les tecles que escriuen això que tu ara estàs llegint; l'article que feia comptes que aparegués a aquesta revista, del qual en tenc fent l'esborrany, no em ve de gust. Però tenc la plana guardada i l'hem d'omplir. No hi puc pensar molt perquè no tenc temps; dins d'un parell d'hores ha d'ésser a la impremta i no puc

perdre-hi temps. Pensant, pensant i mirant les parets de l'habitació veig el díptic que va editar el G.O.B., "Montblanc: un espai natural amenaçat al cor de Mallorca", i em fa recordar que el sr. batle ja fa un parell de mesos que té la vara i encara no ha fet cap pronunciament sobre el tema.

Ara em ve a la memòria que aquesta nit, dia 29 de novembre, hi ha plenari, i que una de les propostes que s'han de discutir és sobre aquest tema. També s'ha de "discutir" la proposta del Dret a l'Autodeterminació. Jo ja m'imagin el resultat; i vosaltres en llegir això ja el sabreu cert.

Un altre tema al qual volla fer esment, ara que parlem d'autodeterminació, fa referència a la PLATAFORMA PER L'AUTOGOVERN, d'aquests que volen comandar a "ca nostra", tothom vol comandar!. Al fulletó que varen repartir quan convocaven a la presentació de la plataforma hi va haver dos paràgrafs que em varen cridar l'atenció pel seu contingut. Són:

"...decidir el nostre futur i determinar el que volem fer i ésser". Doncs això és senzillament AUTODETERMINACIO, clar i llampant; no importa fer tantes voltes per dir una paraula. Però això no és tot; en un altre trosset diu:

"...les coses més importants es continuen decidint fora d'aquí per molt que incidescuin decisivament, i qualche vegada deforma dramàtica, en l'economia i en la qualitat de vida (ports i aeroports, carreteres, sanitat, educació, infraestructures, etc.), ja n'hi ha prou d'haver d'anar a pidolar i demanar "per favor" la reinversió a les Balears d'una petita part d'allò que pagam a l'Estat i que ens fa falta per al bon funcionament del nostre país."

Per arreglar això només hi ha una via que és la INDEPENDÈNCIA, no hi ha volta de fulla.

Bé, crec que amb això ja n'hi ha prou per omplir la pagineta, la darrera abans d'entrar dins d'aquest any que tothom esperava i que es creia que mai no arribaria, el mític 1992. Com que la propera revista "Fent Carrerany" que llegireu ja serà dins de l'any que ve, que el comenceu millor que l'acabament d'aquest. Molts d'anys!

Miquel Morey i Mas

EL SALVADOR: FA DOS ANYS.

Perdre la memòria històrica és fatal. Ens buida del passat, empobreix el present i roba sentit al futur. Per això mateix, i encara que pugui girar-nos les entranyes de persones instal·lades dins de la balena del benestar, es fa absolutament precís recuperar la memòria, tal vegada perduda entre els arguments més propers però també menys significatius que altres llunyans en el temps i en l'espai humans.

El cas és que fa dos anys, a la matinada del 16 de novembre de 1989, un escamot de l'exèrcit salvadoreny assassinava a sis jesuïtes i dos col·laboradors seglars en el campus de la "Universidad Centroamericana José Simeón Cañas". La ja tristament cèlebre UCA. Tothom va tenir calfreds davant una barbaritat tan grossa. Però llavors i sols llavors, vàrem comprendre de veritat la tragèdia del poble salvadoreny en el seu conjunt, amb prop de 80.000 morts i desapareguts a les seves doblegades espatlles. Un poble que anava des-sagnant-se davant l'apatia de l'univers desenvolupat, ocupat, com suggeria abans, en negocis més rendibles, inclús políticament.

Però tot martiri, religiós o laic, engendra misteriosa vida. Si, perquè esteim davant un dels majors misteris del viure humà: que a on es mor, allà mateix es ressuscita. Sols s'extgeix una condició. Breu i concisa. Per engendrar vida i vida duradera, s'ha de saber morir per la llibertat i per la justícia, de tal manera que la pau es recolzi en pilars objectivament sòlids. I no sia la tremenda "pau dels cementiris". Tots sabem que és així. I a tots ens aterra que sia precisament així...

A El Salvador ha succeït aqueix misteri de mort i de vida. Em deia Rubén Zamora, un dels líders del centre/esquerra salvadoreny, i actual vice-president de l'Assemblea Nacional, aquestes profètiques paraules poc després de la massacre: "La nostra terra comença precisament ara a trobar la pau, perquè davant fets com aquests ja no podem esperar més, s'ha d'acabar amb tanta mort, amb tant d'odi, amb tant cruel espectacle donat al món... Ara més que mai, s'ha d'obligar els militars que passin comptes dels seus crims, perquè pugui sobreviure la democràcia".

I així ha succeït. Al mes de setembre. Pérez de Cuellar aconseguia que representants del Govern, de les Forces Armades i del Frente "Farabundo Martí" para la Liberación Ma-

UCA - El Salvador

cional (FMLN), firmassin unes primeres negociacions de pau dins el marc de les Nacions Unides. Posteriorment, tenia lloc el judici sobre l'assassinat a la UCA, caient dures penes sobre dos militars, amb el que, per suposat, no es feia tota la justícia necessària, però assistíem a l'extrany fet de contemplar a l'exèrcit salvadoreny assegut al banquet i obligat a buscar-se bocs expiatoris.

A partir d'aquest moment tots és possible a El Salvador. I sobre tot, es fa possible la pacificació d'un petit país, laboriós i constructiu, que mereix millor sort. Més enllà de galons obstinadament dominadors i d'una petita i grossera oligarquia capaç de qualsevol barbaritat en comptes de sostenir-se en el poder econòmic. La pau és possible a El Salvador per primera vegada des de fa onze anys. Una cosa que hauria d'omplir-nos d'alegria als qui somiam i comentam fins a la sacietat el porvenir democràtic de la humanitat.

Per tot això, aquest segon aniversari de la massacre dels jesuïtes i col·laboradores en el campus de la UCA, adquireix sentit distint al d'ocasions anteriors. És la mort per la llibertat i la justícia, des de l'específic treball cultural/universitari, la que demostra el seu impressionant cabdal de via ressuscitada, de porvenir esperançat i, millor, de fraternitat recuperada. Els qui com a assassins mataren desco-neixien l'abast paradoxal de les seves bales.

Aquesta és la memòria històrica que, avui mateix, es fa precís recuperar: L'existència d'un home i d'unes dones que, duits del seu amor al poble salvadoreny, es daren a la mort perquè aquest poble visqués. I viurà en la pau recuperada.

Norberto Alcover. (1)

(1).- Norberto Alcover és jesuïta, periodista, President de AMCOSUCAS (Amigos de la UCA de El Salvador) i professor d'Antropologia de la Comunicació a Comillas/Madrid i UCA/Salvador.

EXPOSICIÓ SOBRE TIRANT LO BLANC.

Com a cloenda al cicle dedicat al 500 aniversari de la 1era. edició de l'obra **TIRANT LO BLANC** de Joanot Martorell i dins el marc de la campanya de mostres, música i conferències "Tres escenaris per a una història", s'inauguraren el passat 17 d'octubre i 5 de novembre. L'exposició "Tirant lo Blanc, imatges i objectes" es va inaugurar a sa Llonja i es compatva amb la col.laboració de la Generalitat de Catalunya dins la política d'intercanvis que manté amb la Conselleria de Cultura. Constava d'imatges i objectes relacionats amb l'època de Tirant a Mallorca, projecció d'un video explicatiu sobre l'obra del Tirant, audició de música ambiental pròpia de l'edat mitjana i exposició de totes les edicions de Tirant lo Blanc.

"La música en temps del Tirant", en torn a la mítica obra cavalleresca es va inaugurar el dia 5 de novembre a la Casa de Cultura. Era un exposició d'instruments d'època localitzats a Mallorca i a altres indrets. Hi havia una programació d'audicions musicals comentades i visualitzacions de videos en torn de l'època i la cultura del segle XV. Arpes, cascavells, llaüts, peces musicals, xeremies, i fotografies de retaules amb detalls musicals integren l'exposició de "La música en temps de Tirant".

Així mateix, la mostra es completava amb un audio-musical de 30 minuts, una audició comentada de música dels segles XIV i XV, acompanyada d'imatges relacionades amb les peces interpretades. L'exposició brindava l'oportunitat de conèixer el tresor artístic que

constitueixen els nombrosos retaules gòtics que guarden els temples i convents de Mallorca. En una sèrie de fotografies es podien veure un total de vint-i-dos instruments musicals de l'època medieval i renaixentista

A l'Arxiu del Regne de Mallorca, i amb el títol "Exposició sobre documents de l'època del

Tirant" es podia veure una sèrie de documents i objectes de l'època que van des de textos legislatius, incunables, pergamins, segells reals o receptes per fer tintes.

La Conselleria de Cultura, Educació i Esports, organitzadora de les activitats, coordinà un programa de visites a totes les exposicions per als alumnes del centres escolars de mallorca, amb l'objectiu que tota la societat mallorquina conegui definitivament l'obra i la vida de Tirant. Podem afirmar que la mostra reflectia molts dels aspectes de la vida mallorquina a l'època del naixement del Tirant.

La relació

VOLEM COMANDAR A CA NOSTRA

Els mallorquins, menorquins, eivissencs i formenterers, no volem ni podem fer d'espectadors passius en un moment en què, a Espanya i a Europa, es parla de configurar un nou model d'organització pública que, de cada vegada més, haurà de respectar el dret dels pobles i de les comunitats a governar el seu futur i decidir el que més els convé.

No tenim manco drets a decidir el nostre futur i determinar el que volem fer i ésser, que els gallecs, els catalans, els andalusos, els habitants del País Basc o els valencians. A més, raons d'insulament, d'història, d'economia, de situació geogràfica, de llengua i cultura pròpies, fan aquí més necessari que enlloc un ple autogovern que satisfaci les necessitats materials i morals d'un poble ple de possibilitats i capacitats. Massa sovint ens resignam a pensar que sempre n'hi haurà que decidiran per nosaltres en assumptes vitals per al nostre present i futur: no sempre ho fan prioritàriament, ni molt menys exclusivament, en defensa dels nostres interessos. En aquest sentit, l'autonomia que va ser atorgada durant el període de la «transició» ha estat una passa endavant en la recuperació de les nostres institucions, però és una autonomia coixa del tot quan les coses més importants es continuen decidint fora d'aquí per molt que incidisquin decisivament, i qualche vegada de forma dramàtica, en l'economia i en la qualitat de vida (ports i aeroports, carreteres, sanitat, educació, infraestructures, etc.). Ja n'hi ha prou d'haver d'anar a pidolar i demanar «per favor» la reinversió a les Balears d'una petita part d'allò que pagam a l'Estat i que ens fa falta per al bon funcionament del nostre país.

Per tot això, les institucions i col·lectius signants d'aquest manifest volem reclamar públicament:

- Que es reconeguin al nostre poble els mateixos drets que tenen els altres pobles de l'Estat espanyol i, concretament, les anomenades "nacionalitats històriques", i que es tradueixi en fets polítics concrets, competències i finançament.
- Que es desenvolupi plenament l'estat de les autonomies, amb criteris federals o confederals, i que tots els pobles que l'integren disposin del dret a configurar el seu futur.
- Que els representants polítics escoltin a fons la societat civil. Que no depenguin d'interessos partidistes ni de cap altre tipus de fora de les Balears. Que arribin a un consens en les qüestions bàsiques del nostre país. Que siguin capaços d'incrementar el protagonisme del poble balear a la resta de l'Estat i a Europa. Que es proposin tenir un projecte de país, una autonomia forta i un ple autogovern per construir-lo.
- Que s'estableixin llaços sòlids i estables amb tots els pobles d'Espanya, i molt especialment amb aquells que pel seu dinamisme, veïnatge geogràfic, vincles històrics, relació econòmica tradicional, identitat de llengua pròpia i pes específic dins l'Estat constitueixen un eix mediterrani de gran futur econòmic, social i cultural dins el context dels altres pobles de la Mediterrània Occidental.
- Que els nostres representants deixin, i les Corts Generals aprovin, el text de reforma de l'Estatut d'Autonomia per a les Illes Balears, aprovat pel nostre Parlament el gener de 1991. Que s'estableixi un calendari de transferències de les competències, pactat entre el govern de l'Estat i la nostra Comunitat Autònoma. Que el finançament de la nostra autonomia es faci per Concert Econòmic.

PLATAFORMA CÍVICA PER L'AUTOGOVERN:

Comissions Obreres (CC. OO)
 Confederació d'Associacions Empresariales de les Balears (CAEB)
 Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes de Mallorca (FAPA-Mallorca)
 Federació d'Associacions de Veïns de Palma (FAA.VV.)
 Grup d'Ornitologia Balear (GOB)
 Institut d'Estudis Ecològics (INESE)
 Obra Cultural Balear (OCB) - Voltor
 Petita i Mitjana Empresa de Mallorca (PIMEM)
 Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament de les Illes (STEI)
 Unió de Pagesos (UP)
 Universitat de les Illes Balears (UIB)

Tot això s'aconseguirà només si augmenta i es consolida la nostra consciència de país i el poble balear fa sentir ben forta i clara la seva veu. Així és que feim una crida pública a totes les associacions, col·lectius, institucions i entitats que estructurin la nostra societat civil, que facin costat i s'adheresquin públicament a aquest manifest perquè, amb la força de tots, arribem a fer possible que els governants, tant d'aquí com de l'Estat, els partits polítics, els Consells Insulars, el Parlament Balear i també el Govern Central i les Corts espanyoles, conscients del seu paper històric, obrin, a la fi, les portes a les nostres legítimes i irrenunciables aspiracions com a poble.

VOLEM
COMANDAR
A CA NOSTRA

PLATAFORMA CÍVICA
PER L'AUTOGOVERN

VOLEM
COMANDAR
A CA NOSTRA

PLATAFORMA CÍVICA
PER L'AUTOGOVERN

VOLEM
COMANDAR
A CA NOSTRA

PLATAFORMA CÍVICA
PER L'AUTOGOVERN

LA JUNTA DIRECTIVA DE L'ASSOCIACIÓ FENT CARRERANY REUNIDA EN SESSIÓ ORDINÀRIA EL PASSAT 24 DE NOVEMBRE ACORDÀ LA SEVA ADHESIÓ A LA PLATAFORMA CÍVICA PER L'AUTOGOVERN I AL MANIFEST QUE AMB EL LEMA "VOLEM COMANDAR A CA NOSTRA" ES PRESENTÀ AL TEATRE PRINCIPAL DE PALMA DIA 4 DE NOVEMBRE.

L'ASSOCIACIÓ CULTURAL FENT CARRERANY I TOTS ELS QUE FEIM POSSIBLE AQUESTA REVISTA, VOS DESITJAM UNES BONES FESTES DE NADAL I QUE SI NO ENS TOCA LA GROSSA, ALMANCO QUE LA SALUT, LA PAU, LA LLIBERTAT I EL BENESTAR US OMPLI TOT EL 1992. MOLTS I GROSSOS!

PISCINAS
 TENIS
 SQUASH
 POLIESPORTIVOS
 GUNITADOS
 PAVIMENTOS POROSOS
 FENT CARRERANY
 MARIA DE LA SALUT
 11 PM - 457138

TECNOSPORT
 Gremio Toneleros, 19 int. 2.º Telf. 75.74.00 - Fax 75.81.14
 Polígono Son Castelló 07009 PALMA DE MALLORCA

Loteria de Nadal

El portador d'aquesta papereta juga la quantitat de cent seixanta ptes., en el Sorteig que es celebrarà el 21 de Desembre de 1991, al número:

8.115

El Depositari:

Associació Cultural

FENT CARRERANY

Sant Miquel, 11 - MARIA DE LA SALUT

Tota papereta rompuda serà nul·la.

Caduca als tres mesos.

Carrerany Esportiu

EL CLUB CICLISTA PREPARA LA NOVA CAMPANYA.

Per tal de preparar la propera temporada ciclista i de millorar la condició física dels joves, i més madurs, ciclistes del nostre Club, des de la darrera setmana del mes de setembre hem començat a practicar alguns exercicis de gimnàstica esportiva. Una taula molt variada que inclou estiraments, peses, pilotes medicinals, "footing", etc... que practiquen els ciclistes, tant masculins com femenins, que la propera temporada integraran el nostre equip. Entre quinze i vint són els que cada dissabte, diumenge i festa es reuneixen per fer gimnàstica.

Per aquesta activitat cercam els llocs que creim més convenients. Així, hem visitat l'ermida de la Victòria, el Puig de Santa Magdalena, els pinars de la Platja de Muro, les muntanyes de Lluc, la platja des Trenc, el Puig Major, etc...

ACCIDENT DE LLORENÇ SEGUÍ

L'actual subcampió de les Balears de ciclisme en categoria infantil, Llorenç Seguí, va sofrir un inoportú accident de circulació, a conseqüència del qual es va fracturar una petita porció de la part superior de la tibia, zona en contacte amb la ròtula. Després d'estar ingressat uns dies a Son Dureta, fou operat pels doctors Joan Gasull i Tomeu Mari a la clínica Femenias de Ciutat. Poc més d'una hora d'intervenció i dos grampons al genoll del corredor, poden ésser suficients per permetre que, passats alguns mesos, pugui tornar a la pràctica del ciclisme. És el desig dels seus parents i tota la família ciclista de Maria de la Salut. No podem perdre un esportista de les seves

característiques.

ASSEMBLEA GENERAL DE SOCIS

El passat dissabte dia dos de novembre, després de finalitzar la temporada ciclista, els socis del Club Ciclista Maria de la Salut, ens vàrem reunir per sopar tots plegats. Fòrem 64, entre els quals hi havia alguns dels nous fitxatges de cara a la nova campanya. A més d'acordar la celebració del sorteig d'una panera de Nadal per a les properes Festes, decidírem que el dissabte dia set de desembre a les vuit i mitja del capvespre, ens reunirem de bell nou en Assemblea General de socis, a la qual presentarem la memòria de les activitats de la temporada de 1991 com a punt més destacat de l'ordre del dia.

ESCOLA DE CICLISME

El passat dia 23 d'octubre, a les instal·lacions del velòdrom Municipal de Ciutat començaren les activitats de l'Escola de Ciclisme, depenent de la Federació Territorial Balear. Un total de 68 inscripcions són les que s'han formalitzades, entre elles les de quinze dels nostres esportistes, en edats que van dels onze al divuit anys, i que hi assitiran amb la finalitat d'assimilar la tècnica i la pràctica del ciclisme en pista. Tant les ensenyances dels professors Gabriel Abraham i Tomeu Caldentey, com la utilització de les bicicletes són totalment gratuïtes. Tan sols hauran d'abonar una petita quantitat econòmica que els permetrà la utilització de les instal·lacions del velòdrom com vestidors, dutxes, enllumenats, etc...

Club Club Ciclista Maria de la Salut.

FONTHISA: CINC PUNTS A LA PRIMERA VOLTA

Tan sols 5 punts són els que té l'equip de futbol d'empreses de FONTHISA, al seu caseller a la taula classificatòria al termini de la primera volta del campionat. Un punt aconseguit en el segon partit de la lliga a dins Maria davant l'equip de la Casa Regional de Múrcia i els aconseguits a les tres darreres jornades consecutives, totes elles jugades al camp de Sa Font sumen el total esmentat. Des de l'inici de la temporada, el planter ha sofert importants canvis. Per una part els fitxatges de Guillem Carbonell, Joan Gual i Antoni Font, que sens dubte

han reforçat l'equip i han possibilitat els darrers resultats, i les baixes definitives de Damià Bergas, per una operació de menisc de la que esperam se'n surti el millor possible, i la de José Martínez.

Altres baixes per lesió han estat les de n'Esteve Ferriol i Pere Noceras, que també hauran d'ésser operats del menisc, i als que com a Damià desitjам una prompta i bona recuperació abans de la seva volta a les darreres jornades, si és possible a l'equip per jugar alguns minuts.

Els darrers resultats aconseguits han aixecat la moral i assentat una mica el joc de l'equip

Carrerany Esportiu

que arà haurà d'afrontar un calendari a la segona volta, no molt assequible, amb molts de partits a camp forà.

Per celebrar la primera victòria de la temporada, aconseguida a davant l'equip de sa Pobla, Cafeteria la Penya-Tauler Crespi, directius i jugadors es reuniren a un celler de Sineu en un clima de companyonia i esportivitat i amb l'esperança que els resultats es vagin millorant. Destacar també, que un grapat de joves d'aficionats acudeixen al poliesportiu municipal els dissabtes per animar a l'equip i passar una bona tarda amb les incidències del partit.

Al marge, podeu veure la classificació i una fotografia de l'equip el dia del partit jugat a Consell, per cert perdut per 8-0.

Jaume Mestre.

CINC ESCAQUISTES DE MARIA PARTICIPEN AL CAMPIONAT DE MALLORCA INDIVIDUAL

Jeroni Bergas (actual campió de Mallorca de 1^a), Gaspar Mas, Francesc J. Mestre, Montserrat Munar i Pere A. Buñola Oliver són els 5 representants de Maria a un campionat classificat el més potent de la història, ja que exceptuant a n'Antoni Gamundí i En Cosme Brull hi ha la flor i nata de l'escacs mallorquí.

Després d'haver-se disputat les 4 primeres rondes, podem avaluar de discreta l'actuació dels nostres representants, ja que l'únic que està realitzant un torneig d'acord amb les seves possibilitats és En Jeroni Bergas, que amb 3'5 punts pot obtenir una meritòria classificació entre els 10 primers. Mentres tant, En Gaspar Mas i En Francesc J. Mestre amb 3 punts hauran de lluitar molt fort les 4 darreres jornades per aconseguir uns resultats més positius.

Finalment, destaca en aquest torneig el liderat compartit de n'Alejandro Martínez (campió de l'Open de Maria de la Salut 1990), J.R. Galiana, Lester Tattersal i Tomas Serra (president de la Federació de les Balears).

NOTÍCIES D'ESCACS.

-El passat mes d'octubre es disputà a l'hotel Exàgon el XIV Open Internacional de Ca'n Picafort amb la victòria de l'holandès Piquet. Hi participà el mariano Jeroni Bergas.

-Un any més, el Club d'Escacs de Maria

pren part a la sort de la Loteria de Nadal amb el número 60.112.

-Ja està perfilat el funcionament del Campionat de Mallorca per equips a iniciar-se a principis de febrer del 92 i en la fórmula de lliga a una volta. Maria tindrà un equip de 1^a i un o dos a 3^a.

-Finalment, recordar que dos dissabtes de la Festa Nadalena, es disputarà el V Torneig de partides semirràpides (15 minuts per jugador) oberta a tota l'illa i especialment a tots els aficionats escaquistes de Maria. Hi haurà premis per a tots. No oblidem que aquest torneig ja un prestigi i que l'any passat fou refrendat amb la victòria del soviètic Boris Zlotnik.

Enric Pozo i Mas.

FEIM CARRERANY

ANADA AL PUIG DE MARIA

El passat Diumenge, dia 10 de Novembre, i encara que el dia no acompanyava, sortirem d'excursió a Pollença. Concretament al Puig de Maria.

Partirem de la Plaça des Pou a les 9'15 h. i encara que érem pocs no ens férem por ni del temps.

Amb cotxe ens dirigirem cap a Pollença on arribarem cap a les 10 h. i coincidirem amb que era Sa Fira. Tingérem molts problemes per aparcar però més malament ho tingueren els que arribaren després.

Anàrem a visitar la fira, les exposicions de ceràmica, brodats, mobles, vidre, metall, material per a la construcció, bonsais, ...que hi havia al claustre i ens passejàrem pel carrers on hi havia els estands dels venedors.

Tot això ens dugué més de dues hores que passaren volant. Berenàrem i emprenguérem la pujada cap al Puig.

Encara que està asfaltat fins a la meitat, el camí és estret i amb forts desnivells, el que fa que en poc temps guanyis molta altura. En acabar-se el bon camí comença l'empedrat, una mena d'escalons de pedres que el temps ha fet malbé

però que són l'únic accés per arribar al monestir, que en aquests moments està en una fase d'intensa rehabilitació de teulades, serveis, ...

Arribarem a dalt a prop de la una i quart i després de visitar la capella i les dependències i de gaudir del paisatge, que a pesar del dia que feia, ens permetia de veure les dues badies, des de Formentor fins al Ferrutx.

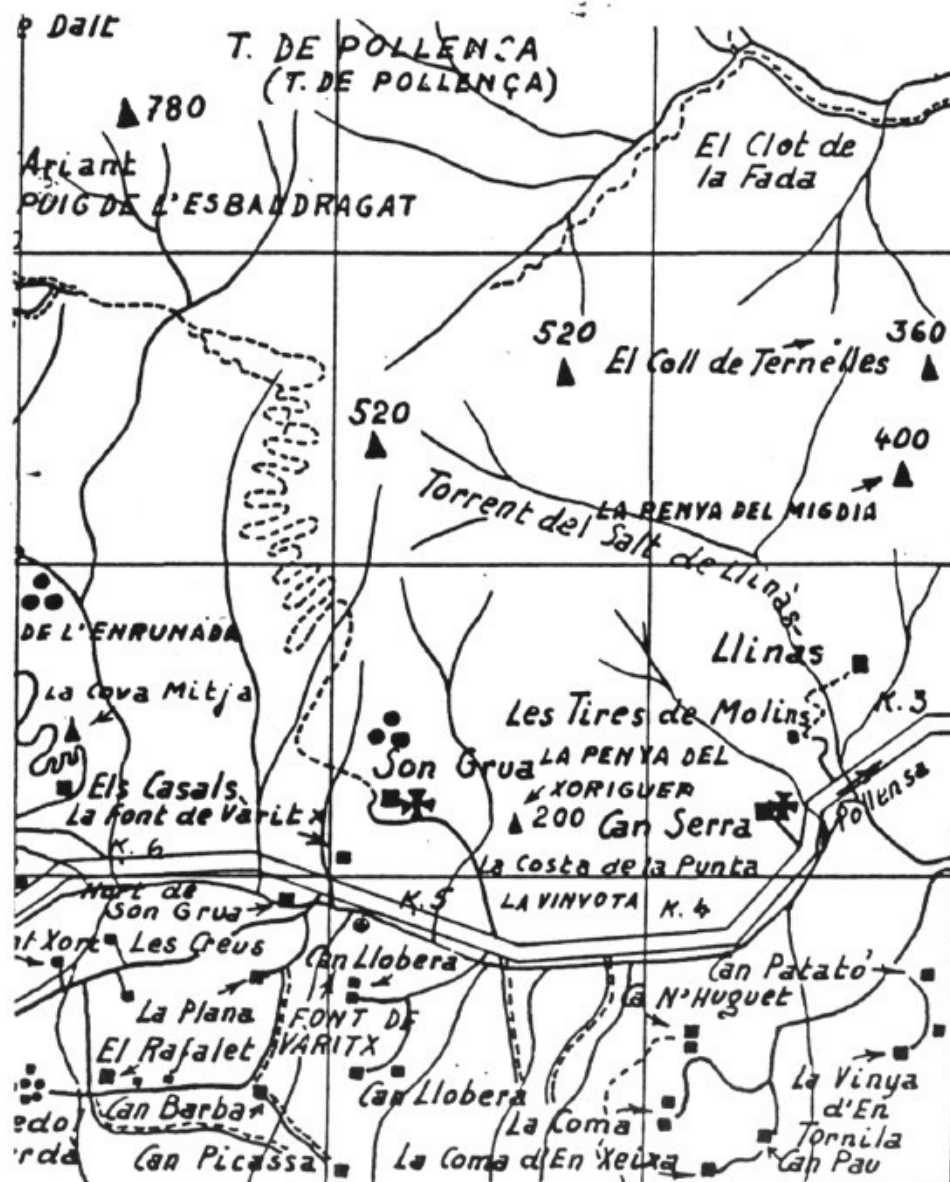
Dinàrem a un llarg i acollidor menjador i cap a les tres i mitja començarem a devallar i com que "per avall tots els sants hi ajuden" aviat ens trobarem una altra vegada als cotxes i cap a casa manca gent.

ELS MOLINS DE LLINARS

Pel segon diumenge de Desembre, concretament dia 8, pensam arribar als Molins de Llinars o Llinàs. Nom d'origen llatí que vol dir "lino", en castellà "lino".

Son a Pollença i partirem com sempre de la Plaça des Pou a les 9 h.

Onofre Sureda Ribas.

AUTORS 1991

HAN ESCRIT, DIBUIXAT, FOTOGRAFIAT,
REPARTIT... "FENT CARRERANY" AL
LLARG DE 1991 LES SEGÜENTS PER-
SONES I ENTITATS:

Alcover, Norberto

Barceló, Mateu

Carbonell, Guillem

Cifre, Pere

Club Ciclista de Maria de la Salut

Club d'Escacs de Maria de la Salut

Colombram Llompart, Joana Maria

Comissió Promotora a les Illes-Viure sense
nuclears

Crespi i Salom, Pere

Ferriol Bauzá, Magi

Fiol, Antoni

Flor de Card

Font, Maribel

Fons Pascual, Pere

Fullana, Miquel

Gelabert i Mas, Antoni

Gelabert i Mas, Joan

González, Marina

Gran Enciclopèdia de Mallorca

Independents de Maria

Mancomunitat des Pla de Mallorca

Mas Colombram, Joan

Mas Vicens, Margalida

Mas Negre, Pere

Mas i Vives, Joan

Mestre, Isabel

Mestre Llompart, Jaume

Mestre Mayol, Antoni

Monjo Sureda, Bartomeu

Morey i Mas, Miquel

Newla

Nogareda, Núria

Obra Cultural Balear

Oliver Roig, Miquel

Pastor Sureda, Bartomeu

Pastor, Miquel

Povedano, M.

Pozo Mas, Enric

Queralt Gibert, Joana Maria

Quetglas, Bernat

Quetglas, Damià

Revista Mel i Sucre

Ribas Colombram, Pere

Ribas Vicente, Pere

Santandreu i Sureda, Jaume

Soler, Magdalena

Sunflowers

Sureda Colombram, Antònia Maria

Sureda Ribas, Onofre

Sureda Ribas, Pere

Ultima Hora

Vanrell, Isabel

Vives, Joan

Vives Alcover, Martina

ÍNDEX 1991

AGRICULTURA

Un problema ecològic: el preu de les ametlles. 10
 La situació de l'ametlla a Mallorca 41
 Treballar la Terra 98

ALTRES

El pou de Roqueta ja raja 35
 Els verins 62
 El Consell Insular i l'Associació de Premsa Forana ens feren fellows 62
 Visita Pastoral del Bisbe 76
 Viure sense nuclears 86
 L'amo en Pere de Son Canet 111
 Projectes del 91 de la Mancomunitat del Pla en Serveis Socials 115
 Sa patena de Montblanc 126
 El dolor 134
 Jornades per la independència a Ses Tarragonas 180
 Obres a sa Rectoria 249
 Joves de Maria a les jornades del grup Blanquerna, a Lluç 249
 L'esperit d'Europa a Lluç 274

BULLIT DE NOTÍCIES

16, 42, 68, 92, 116, 140, 164, 188, 216, 244, 268 i 292.

CARRERANY ESPORTIU

25, 54, 77, 102, 127, 149, 172, 196, 228, 252, 278 i 302.

CASA DE LA VILA

Ple (19-12-90) 9

Comissió de Govern (27-12-90) 35
 Ple (28-12-90) 35
 Ple (8-2-91) 63
 Comissió de govern (14-2-91) 63
 Ple (21-2-91) 63
 Comissió de govern (19-3-91) 111
 Ple (18-4-91) 111
 Comissió de govern (23-5-91) 139

CONVOCATÒRIES

III Certamen de Fotografia 4
 Trobades d'estiu a Ses Tarragonas 162

CORREU OBERT

Que n'hem de fer amb els capellans? 14
 Contesta a Joan Gelabert 14
 Ses Rotes Velles no urbanitzables 74
 Benvingut Mister Marsherdional 74
 Obres Socials 75

DEMOGRAFIA. TELÈFONS D'INTERÈS

18, 44, 70, 94, 118, 142, 166, 190, 218, 246, 270 i 294

EDITORIAL I SUMARI

2, 30, 58, 82, 106, 130, 154, 177, 202, 244, 258 i 282.

EDUCACIÓ I CULTURA

Pere Alemany exposa a Bisart 19
 Jaume Vidal Alcover, en el record 50
 Exposició Nadal de Terra 51

Ha mort Francesc de Borja Moll 61
 Escoles Viatgeres: Saragossa 85
 Capella Fonda: Jaume Falconer 97
 500 anys del Tirant 110
 VII trobada d'Escoles Mallorquines 132
 Sunflowers, una escola d'idiomes a Maria 145
 Sunflowers, escola d'idiomes 225
 Estiu-91 a Super Esport 227
 Les juguetes de les padrines 276

Crònica del viatge a Saragossa	284
Nadal de Casa	296
Exposició Tirant lo Blanc	299

ELECCIONS MUNICIPALS

Per què cal elegir els independents?	123
Candidatures	124
Aquests són els nous regidors	158

FEIM CARRERANY: EXCURSIONS

Puig de Son Sant Martí	28
Vall de Coanegra	56
Excursió a Coanegra	80

Canaleta de Massanella	104
Mirador de Ses Puntes	128
Ermida de Maristela	152
Sa Comuna de Lloret	176
Sa Dragonera	200
Torrent de Pareis	232
Sa Comuna de Bunyola	256
Excursió a Sa Comuna de Bunyola	280
Puig de Maria	304

FENT CARRERANY: ACTIVITATS

Exposició Col·lectiva de Pintura	40
III Certamen de fotografia	91
III Certamen de Fotografia	108
Exposició de Ferran Pizà	205
Exposició de Pere Mascaró	267
Èxit de l'Exposició de Pere Mascaró	283

FESTES

Imatges dels reis i de la festa de Sant Antoni	48
Rua 90	72
Diumenge de Rams	96
Pasqua: el poble fou protagonista	120
Festa de fi de curs a l'escola	157
Programa oficial de les festes	206

Pregó de les Festes de 1990	220
Una visió de les festes	235

HISTÒRIA

L'església de Maria	32
L'amo en Pere des Retratos: Retrat d'un retratista retrobat	67
Maria a la Gran Enciclopèdia de Mallorca	133
Les nostres possessions: Deulosal	260

LLIBRES

Inventari de l'arxiu municipal de Maria de la Salut	84
La col·lecció Pere Mascaró	135
Un puput de cresta molla	163
Per ben morir	171
La biografia d'una marianda	226
L'evangeli segons un de tants	227
Països catalans? i altres reflexions	277

MEMÒRIA R.A.M.

Nadal	3
Els funerals	31
Les noces	59
D. Miquel Estades, es rector	83
Es meu padri Nadal	107
La fira	131
El cine de Maria	155
Els Tebeos	179
Tres anys a Lluç	203
Mestre Pere des Retratos	259

MÚSICA

Diumenge Musical	52
Concert de Violí i Piano	181
Diada musical	250

OPINIÓ

No valgu anar a Barcelona	38
Pau al golf	38
D'això que tant se'n parla	39
Lliçons de democràcia	60
Sermó de Quaresma	61
Genocidi	122
Jornada de reflexió	146
Visió personal del procés electoral	147
L'església polititzada	147
Queda una esperança	147
Resposta als articles d'opinió	168
Carta als Independents	168
En Pere Fons i els Independents	169
Reflexions post-electoral	170
Nota aclaratòria	171
Contrarèplica	192
Respostes obertes	193
Objecció de consciència	195
Per al·lusions a Jaume Mestre i	
Tomeu Monjo	214
Regnar després de morir	248
Festes passades, coques menjades	248
Des de l'oposició	272
Servir un berenar	276
Sobre mestre Pere Mascaró	297

Reflexions al darrer moment	297
El Salvador: Fa dos anys	298
Volem comandar a ca nostra	300

PASSATEMPS

24 i 101.

POEMES I GLOSES

20, 46, 76, 100 i 214.

PORTADES

Sa Muntanya Russa de Roqueta	1
Nadal de Terra: Arada	29
Dijous Llader: Rua Escolar	57
Diumenge de Rams	81

Concurs de Fotografia	105
Resultats Electorals	129
Elecció de Rafel Oliver	153
Excursió a Sa Dragonera	176
Ballarins	201
El dimoni	233
Mestre Pere des Retrats	257
Mariandos a les Corts Espanyoles	281

PREMSA FORANA

Assemblea Ordinària	87
Trobada amb el president Canyelles	87
Premi Migjorn per a Pere Sureda i Fent Carrerany	156

REPORTATGES

Reforma Sanitària: Pac de Sineu	12
Angel Colom, secretari general d'Erc	222
Viatge a la independència	238

TEMPS, EL TEMPS PASSAT

22, 45, 71, 95, 119, 143, 167, 191, 219, 247, 271 i 295

XERRADETA, SA

En Joan Vives (segona part)	6
Don Gabriel Server Capó	36
En Salvador Ribas, es forner	64
L'amo en Joan Mestre Mas	88
L'amo en Joan de Son Matet (I)	112
L'amo en Joan de Son Matet (II)	136
En Rafel Oliver Mas, batle electe	160
Don Miquel Fullana Llompart	182
Sor Francisca Negre Carbonell	210
Donya Magdalena Jordà Garau	240
En Joan Manuel Vanrell Mercader	264
L'amo en Toni Moliner	288